
MONOGRAFIE PRAWNICZE

PRZESTRZEŃ
OPERACYJNA PRAWA
MIĘDZYNARODOWEGO
PUBLICZNEGO
PERSPEKTYWA POLSKA

BRYGIDA KUŹNIAK

Wydawnictwo C. H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

BRYGIDA KUŹNIAK • PRZESTRZEŃ OPERACYJNA PRAWA
MIĘDZYNARODOWEGO PUBLICZNEGO.
PERSPEKTYWA POLSKA

Polecamy nasze publikacje z tej serii:

Piotr Stępiak

**ŚRODKI PENALNE WE FRANCJI I POLSCE. DOKTRYNA,
LEGISLACJA, PRAKTYKA**

Leszek Wilk

HAZARD. STUDIUM KRYMINOLOGICZNE I PRAWNE

Bronisław Bartusiak

KARA ŚMIERCI W ŚWIETLE SPORU O RACJONALIZACJĘ KARY

Arkadiusz Michalak

**INTERES PUBLICZNY I JEGO ODDZIAŁYWANIE
NA POWSTANIE, TREŚĆ I WYKONYWANIE PRAW
WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ**

Katarzyna Witkowska-Rozpara

**PRZESTĘPCZOŚĆ, ŚRODKI MASOWEGO PRZEKAZU
A POLITYKA KARNA**

Marcin Adamczyk

**ŚWIADEK KORONNY. ANALIZA PRAWNO-
-KRYMINALISTYCZNA**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

PRZESTRZEŃ
OPERACYJNA PRAWA
MIĘDZYNARODOWEGO
PUBLICZNEGO
PERSPEKTYWA POLSKA

BRYGIDA KUŹNIAK

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2012

Wydawca: Anna Kamińska

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Jagielloński

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2012**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C. H. Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-4412-6

ISBN e-book 978-83-255-4413-3

Spis treści

Wykaz literatury	IX
Wykaz skrótów	XXIII
Wstęp	XXVII
Rozdział I. Prawo międzynarodowe publiczne – istota oraz relacja z prawem krajowym	1
§ 1. Różne koncepcje podstaw prawa międzynarodowego publicznego	1
§ 2. Monizm, dualizm	7
§ 3. Prymat prawa międzynarodowego publicznego	13
§ 4. Podsumowanie	85
Rozdział II. Przestrzeń operacyjna prawa międzynarodowego ..	89
§ 1. Wprowadzenie	89
§ 2. Multicentryczność	90
§ 3. Problemy związane z implementacją prawa międzynarodowego	94
§ 4. Metody implementacji prawa międzynarodowego	113
I. Recepcja	114
II. Metody pozarecepcyjne	119
III. Uwagi terminologiczne	121
IV. Metody recepcyjne a pozarecepcyjne	123
V. Metody monistyczne i dualistyczne	125
§ 5. Podsumowanie	131
Rozdział III. Pozostałe cechy swoiste prawa międzynarodowego publicznego	137
§ 1. Wprowadzenie	137
§ 2. Sądownictwo międzynarodowe	138
§ 3. Katalog źródeł prawa międzynarodowego publicznego	151
I. Zwyczaj międzynarodowy	160
II. Procedura zawarcia traktatu	168
1. Negocjacje	172

2. Ustalenie autentyczności tekstu	173
3. Podpisanie	174
4. Ratyfikacja bądź zatwierdzenie	175
III. Ogólne zasady prawa	176
IV. Uchwały organizacji międzynarodowych	177
V. Inne ewentualne źródła	179
VI. Kwestia hierarchii źródeł prawa	180
§ 4. Katalog podmiotów prawa międzynarodowego publicznego	182
§ 5. Specyfika normy międzynarodowoprawnej i jej otoczenia prawnego	188
Rozdział IV. Prawo międzynarodowe publiczne w polskim porządku prawnym w świetle polskich aktów prawnych oraz literatury przedmiotu	193
§ 1. Wprowadzenie	193
§ 2. Postanowienia konstytucyjne – analiza krytyczna	194
I. Zwyczaj międzynarodowy	194
II. Umowa międzynarodowa	198
III. Uchwały organizacji międzynarodowych	206
IV. Wykaz problemów pozostawionych do rozstrzygnięcia na gruncie praktyki	207
§ 3. Podręczniki do prawa międzynarodowego publicznego – przegląd i charakterystyka	208
I. Wnioski	217
Rozdział V. Nauczanie prawa międzynarodowego publicznego w Polsce – przegląd i charakterystyka	219
§ 1. Wprowadzenie	219
§ 2. Nauczanie prawa międzynarodowego publicznego w polskich szkołach wyższych	222
§ 3. Nauczanie prawa międzynarodowego publicznego w systemie kształcenia przyszłych sędziów i innych prawników praktyków	233
I. Aplikacja ogólna oraz sędziowska i prokuratorska	234
II. Aplikacja adwokacka	241
III. Aplikacja radcowska	244
IV. Aplikacja notarialna	248
V. Aplikacja legislacyjna	250
VI. Aplikacja dyplomatyczno-konsularna	252

VII. Pozostałe aplikacje	254
§ 4. Wnioski	255
Rozdział VI. Prawo międzynarodowe publiczne a prawo europejskie – wybrane aspekty	259
§ 1. Wprowadzenie	259
§ 2. Prawo europejskie jako samodzielna dyscyplina prawna	260
§ 3. Zasady stosowania prawa Wspólnot i UE na płaszczyźnie krajowej	269
I. Zasada pierwszeństwa prawa UE	270
1. Zasada pierwszeństwa a Trybunały Konstytucyjne ..	276
II. Zasada skutku bezpośredniego	289
III. Zasada skutku pośredniego	296
IV. Zasada odpowiedzialności państw za naruszenie prawa unijnego	298
§ 4. Wnioski	302
Rozdział VII. Prymat prawa międzynarodowego – postulaty <i>de lege ferenda</i>	313
Uwagi końcowe	317
Indeks rzeczowy	319

Wykaz literatury

- R. Alexy*, Rechtregeln und Rechtsprinzipien, „Archiv für Recht und Sozialphilosophie”, Beiheft 1985/25
- R. Alexy*, Theorie der Grundrechte, Baden-Baden 1985
- R. Alexy*, Zum Begriff des Rechtsprinzips, „Rechtstheorie”, Beiheft 1979/1
- L. Antonowicz*, Podręcznik prawa międzynarodowego, Warszawa 2011
- L. Antonowicz*, Pojęcie i klasyfikacja sukcesji państw w prawie międzynarodowym, PSM 1981, Nr 2–3
- L. Antonowicz*, Pojęcie i klasyfikacja sukcesji państw w prawie międzynarodowym, [w:] Prawo międzynarodowe – problemy i wyzwania. Księga pamiątkowa prof. *Renaty Sonnenfeld-Tomporek*, (red.) *J. Menkes*, Warszawa 2006
- L. Antonowicz*, Zasada identyczności i ciągłości państw w prawie międzynarodowym, SM 1969, Nr 2
- D. Anzilotti*, Il diritto internazionale nei giudizi interni, Bologna 1905
- A. Aust*, Modern Treaty Law and Practice, Cambridge 2000
- C. Banisiński*, Pozycja prawa międzynarodowego w krajowym porządku prawnym (w świetle Konstytucji z 1997 r.), Przegląd Prawa Europejskiego 1997, Nr 2
- R. Bank*, Der Fall Pinochet: Aufbruch zu neuen Ufern bei der Verfolgung von Menschenrechtsverletzungen, ZaöRV 1999, vol. 59, Nr 3
- J. Barcik, T. Srogosz*, Prawo międzynarodowe publiczne, Warszawa 2007
- J. Barcik, A. Wentkowska*, Prawo Unii Europejskiej z uwzględnieniem Traktatu z Lizbony, Warszawa 2008
- J. Barcz*, Przewodnik po Traktacie konstytucyjnym wraz z tekstem Traktatu, Warszawa 2005
- J. Barcz*, System prawny RFN wobec norm prawa międzynarodowego. Doktryna i praktyka konstytucyjna, Warszawa 1986
- J. Barcz*, Unia Europejska na rozstajach. Traktat z Lizbony. Dynamika i główne kierunki reformy ustrojowej, Warszawa 2010
- K. Becher*, Przekształcenie normy prawa międzynarodowego w prawo wewnętrzne, Problemy praworządności 1986, Nr 11
- D. Benthlehem*, International Law, European Community Law, National Law: Three Systems in Search of a Framework, [w:] International Law Aspects of the European Union, (red.) *M. Koskenniemi*, The Hague – Boston – London 1998
- C. Berezowski*, Prawo międzynarodowe publiczne, cz. I, Warszawa 1966
- J. Białocerkiewicz*, Prawo międzynarodowe publiczne. Zarys wykładu, Olsztyn 2007

- A. Bianchi*, Immunity versus Human Rights: The Pinochet Case, EJIL 1999, vol. 10
- S. Biernat*, Prawo Unii Europejskiej a prawo państw członkowskich, [w:] Prawo Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe, (red.) *J. Barcz*, Warszawa 2002
- R. Bierzanek*, *J. Symonides*, Prawo międzynarodowe publiczne, Warszawa 2005
- J. Bodin Andegaweńczyk*, Sześć ksiąg o Rzeczypospolitej, przekł. zbiorowy, wstęp *Z. Izdebski*, Warszawa 1958
- P. Bogdanowicz*, Klauzula rozłączności w relacjach między prawem międzynarodowym publicznym a prawem wspólnotowym, PIP 2007, z. 2
- P. Bogdanowicz*, *M. Wiącek*, Zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego a kompetencje Trybunału Konstytucyjnego (uwagi na tle postanowienia WSA w Poznaniu z 30.5.2008 r., I SA/Po 1756/07), Zeszyty naukowe Sądownictwa Administracyjnego 2009, Nr 3
- I. Brownlie*, Principles of Public International Law, Oxford 2008
- Th. Buergenthal*, *S.D. Murphy*, Public International Law in a Nutshell, West Group. A Thompson Company 2006
- R. Bujalski*, *P. Błędzki*, Traktat z Lizbony. Ujednolicone teksty Aktów Podstawowych Unii Europejskiej, Warszawa 2008
- C. Bynkershoek*, De dominiomaris (1702)/*C. Bynkershoek*, De dominiomaris, Oxford 1933
- C. Bynkershoek*, Quaestionum Iuris publici libri duo (1737)/*C. Bynkershoek*, Quaestionum Iuris publici libri duo, Oxford 1930
- Kommentar zu EU-Vertrag und EG-Vertrag, (red.) *Ch. Calliess*, *M. Ruffert*, Darmstadt 2002
- E. Cała-Wacinkiewicz*, Charakter prawny Unii Europejskiej w świetle prawa międzynarodowego, Warszawa 2007
- E. Cała-Wacinkiewicz*, Podstawy systemu prawa międzynarodowego. Pytania. Testy. Tablice, Warszawa 2007
- A. Całus*, Hierarchia w prawie Unii Europejskiej, [w:] Współczesne wyzwania europejskiej przestrzeni prawnej. Księga pamiątkowa dla uczczenia 70. urodzin prof. *Eugeniusza Piontka*, (red.) *A. Łazowski*, *R. Ostrihansky*, Kraków 2005
- A. Cassese*, International Law, Oxford 2005
- W. Czaplinski*, Multiplikacja sądów międzynarodowych – szansa czy zagrożenie dla jedności prawa międzynarodowego, [w:] Rozwój prawa międzynarodowego – jedność czy fragmentacja?, (red.) *J. Kolasa*, *A. Kozłowski*, Wrocław 2007
- W. Czaplinski*, *R. Ostrihansky*, *P. Saganek*, *A. Wyrozumska*, Prawo Wspólnot Europejskich. Orzecznictwo, Warszawa 2001
- W. Czaplinski*, Prawo międzynarodowe a prawo wewnętrzne w projekcie Konstytucji RP. Uwagi na tle artykułu *Anny Wyrozumskiej*, PiP 1997, z. 2
- W. Czaplinski*, Prawo UE a prawo międzynarodowe – uwagi na tle wyroku ETS z 3.9.2008 r., w połączonych sprawach C-402/05 *Y.A. Kadi v. Radzie UE* i C-415/05 *P. Yusuf i Al. Bakaraat v. Radzie EU*, Europejski Przegląd Sądowy 2010, Nr 4

- W. Czapliński*, Sukcesja państwa w sprawach innych niż traktaty, SM 1983, Nr 4
- W. Czapliński*, Wpływ orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na prawo polskie, [w:] Tworzenie prawa w Polsce – ocena i proponowane kierunki zmian. Raport Rady Legislacyjnej przy Prezisie Rady Ministrów, (oprac.) *S. Wronkowska*, Przegląd Legislacyjny 2006, Nr 1
- W. Czapliński, A. Wyrozumska*, Sędzia krajowy wobec prawa międzynarodowego, Warszawa 2001
- W. Czapliński, A. Wyrozumska*, Prawo międzynarodowe publiczne. Zagadnienia systemowe, Warszawa 2004
- W. Czapliński*, Z praktyki stosowania prawa międzynarodowego w polskim systemie prawnym, PiP 1998, z. 2
- M. Czepelak*, Umowa międzynarodowa jako źródło prawa prywatnego międzynarodowego, Warszawa 2008
- E. Cziomer, L. Zybilkiewicz*, Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych, Warszawa–Kraków 2000
- G. Dahm, (J. Delbrück, R. Wolfrum* – wydanie nowe uzupełnione i zmienione), Völkerrecht. Band I/1. Die Grundlagen. Die Völkerrechtssubjekte, Berlin–New York 1989
- P. Daillier, A. Pellet*, Droit International Public, Paris 2002
- P. Daranowski*, Norma samowykonalna w krajowym porządku prawnym, PSM 1987, Nr 2
- M.A. Dausés*, Prawo Wspólnot Europejskich a prawo niemieckie w świetle niemieckiego porządku konstytucyjnego, PPE 1998, Nr 1(4)
- R. David, G. Grasmann*, Einführung in die grossen Rechtssysteme der Gegenwart, Munchen 1988
- K. Doehring*, Völkerrecht, Heidelberg 1999
- W. Drobny, M. Mazurzyk, P. Zuzankiewicz*, Ustawa o służbie cywilnej. Komentarz, Lex Omega
- A. Dudzic, A. Ploch*, Prawo międzynarodowe publiczne, Warszawa 2011
- R. Dworkin*, A Matter of Principle, Oksford 1986
- R. Dworkin*, Taking Rights Seriously, Londyn 1978
- L. Ehrlich*, Prawo międzynarodowe, Warszawa 1958
- L. Ehrlich*, Prawo narodów, Kraków 1947
- Europejski system transferu i akumulacji punktów (ECTS). Krótki przewodnik, opracowany na podstawie przewodnika *Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów i Suplement do Dyplomu*, sfinansowany w ramach funduszy Programu SOCRATES-Erasmus, Warszawa 2006
- P. Filipek, B. Kuźniak*, Prawo międzynarodowe publiczne. Testy. Kazusy. Tablice. Słownik, Warszawa 2010
- H. de Fiumel, J. Makarczyk*, Problem obowiązywania norm prawnomiędzynarodowych w krajowym porządku prawnym. Referat przedstawiony na ogólnopolskiej konferencji nt. „Przemiany we współczesnym prawie międzynarodowym”, Jabłonna 31.5–2.6.1985 r.
- M. Frankowska*, Artykuły Komisji Prawa Międzynarodowego dotyczące odpowiedzialności państw – nowa forma kodyfikacji prawa międzynarodowe-

- go?, [w:] Prawo międzynarodowe. Księga pamiątkowa prof. Renaty Szafarz, (red.) *J. Menkes*, Warszawa 2007
- M. Frankowska*, Prawo traktatów, Warszawa 2007
- J. Galster, C. Mik*, Podstawy europejskiego prawa wspólnotowego. Zarys wykładu, Toruń 1996
- J. Galster*, Stosunek prawa międzynarodowego do prawa wewnętrznego w świetle ustawy zasadniczej RFN, PiP 1991, z. 9
- J. Galster*, Ustawa zasadnicza RFN wobec umów międzynarodowych, PiP 1993, z. 3
- J. Gilas*, Prawo międzynarodowe, Toruń 1999
- P. Gilowski*, Podstawy prawne Unii Europejskiej oraz Zasady stosowania prawa Unii Europejskiej, [w:] Prawo Unii Europejskiej z uwzględnieniem Traktatu z Lizbony, (red.) *A. Kuś*, Lublin 2010
- W. Góralczyk, S. Sawicki*, Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie, Warszawa 2011.
- M. Górka*, Relacje między prawem wspólnotowym a prawem krajowym państw członkowskich, [w:] Konstytucja. Trybunał konstytucyjny. Zbiór studiów, (red.) *C. Banasiński, J. Oniszczyk*, Warszawa 1998
- G. Grabowska*, Obowiązki prawa międzynarodowego w świetle Konstytucji RP. Studium porównawcze, Prawo Administracja Kościoł 2000, Nr 4
- G. Grabowska*, Podmiotowość Unii Europejskiej w świetle prawa międzynarodowego, [w:] Prawo międzynarodowe publiczne a prawo europejskie, (red.) *J. Kolasa, A. Kozłowski*, Wrocław 2003
- D.W. Greig*, International Law, London 1976
- H. Grotius*, De iure belli ac pacis libri tres (1625)/*H. Grocjusz*, O prawie wojny i pokoju (tłum. *R. Bierzanek*), Warszawa 1957
- H. Grotius*, Mare liberum (1609)/*H. Grocjusz*, Wolność mórz (tłum. *R. Bierzanek*), Warszawa 1955
- P. Guggenheim*, Lehrbuch des Völkerrechts, Bazylea 1948
- D.J. Harris*, Cases and Materials on International Law, London 2010
- G.W.F. Hegel*, Zasady filozofii prawa (tłum. *A. Landman*), Warszawa 1969
- M. Herdegen*, Völkerrecht, München 2002
- K. Ipsen*, Völkerrecht, München 1999
- H. Isak*, Pozycja i skuteczność prawa międzynarodowego w odniesieniu do krajowego systemu prawnego (modele monistyczne i dualistyczne) cz. I, [w:] Wzajemne relacje prawa międzynarodowego, wspólnotowego oraz prawa krajowego. Hierarchia norm oraz stosowanie prawa przez sądy, (red.) *A. Jeneralczyk-Sobierajska*, Łódź 1998
- Y. Iwasawa*, The Relationship Between International Law and National Law: Japanese Experiences, British Year Book of International Law 1993
- T. Jaroszyński*, Rozporządzenie Unii Europejskiej jako składnik systemu prawa obowiązującego w Polsce, Warszawa 2011
- J. Jaskiernia*, Suwerenność narodu a koncepcja „państwa postsuwerennego”, PiP 2006, z. 10

- P.J.G. Kapteyn, P. VerLoren van Themaat*, Introduction to the Law of the European Communities, London 1998
- K. Karski*, Osoba prawna prawa wewnętrznego jako podmiot prawa międzynarodowego (rec. *J. Sandorski*), RPEiS 2010, Nr 3
- S. Kaźmierczyk*, Umowa międzynarodowa jako źródło prawa wewnętrznego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Acta Universitatis Vratislaviensis 1968, Nr 91
- H. Kelsen*, Das Problem der Souveränität und die Theorie des Völkerrechts, Tübingen 1920
- H. Kelsen*, Les rapports du système entre le droit interne et le droit international public, RdC 1926/IV, t. 14
- H. Kelsen*, Théorie du droit international public, RdC 1953/III, t. 84
- M.M. Kenig-Witkowska, A. Łazowski, R. Ostrihansky*, Prawo instytucjonalne Unii Europejskiej, Warszawa 2008
- K. Kijowski*, Prawo międzynarodowe, prawo wspólnotowe, prawo krajowe – wzajemny stosunek oddziaływania. Sądowa i pozasądowa kontrola prawa wspólnotowego, Prokurator. Kwartalnik Stowarzyszenia Prokuratorów Rzeczypospolitej Polskiej 2006, Nr 3
- Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego, (oprac.) *K. Kocot, K. Wolfke*, Wrocław-Warszawa 1978, [w:] *A. Przyborowska-Klimczak*, Prawo międzynarodowe publiczne wybór dokumentów, Lublin 2008
- J. Kolasa*, Ku koncepcji międzynarodowego prawa uchwalanego, Acta Universitatis Vratislaviensis Nr 643, Prawo CXI, 1984
- J. Kolasa*, Unia Europejska na tle rozwoju prawa i społeczności międzynarodowej, [w:] Prawo międzynarodowe publiczne a prawo europejskie, (red.) *J. Kolasa, A. Kozłowski*, Wrocław 2003
- T.T. Koncewicz*, Adwokat przed Trybunałem Sprawiedliwości. Jak mówić, aby być zrozumiałym i pożytecznym?, Palestra 2009, Nr 1/2
- T.T. Koncewicz*, Jurysdykcja Trybunału Sprawiedliwości: nietypowa międzynarodowa, czy szczególna wspólnotowa?, Palestra 2006, Nr 9 /1
- T.T. Koncewicz*, „Sędziowski aktywizm”, czyli wspólnotowe czynienie sprawiedliwości, Palestra 2007, Nr 1/2
- Konferencja naukowa dotycząca „Przemian we współczesnym prawie międzynarodowym” zorganizowana przez Instytut Państwa i Prawa Polskiej Akademii Nauk i Polski Instytut Spraw Międzynarodowych – 30.5–2.6.1985 r.
- Konstytucja Królestwa Danii, (red.) *M. Grzybowski*, Warszawa 2002
- Konstytucja Królestwa Holandii, (red.) *A. Głowacki*, Warszawa 2003
- Konstytucja Królestwa Szwecji, (red.) *K. Dembiński, M. Grzybowski*, Warszawa 2000
- Konstytucja Niemiec, (red.) *S. Bożyk*, Warszawa 1993
- Konstytucja Republiki Finlandii, (red.) *J. Osiński*, Warszawa 2003
- Konstytucja Republiki Włoskiej, (red.) *Z. Witkowski*, Warszawa 2004
- D. Kornobis-Romanowska*, Sąd krajowy w prawie wspólnotowym, Kraków 2007
- M. Kowalski*, Efektywność czy omnipotencja – uwagi dotyczące interpretowania i stosowania Europejskiej Konwencji Praw Człowieka na przykładzie

- dzie art. 8, [w:] Prawo międzynarodowe. Księga pamiątkowa prof. *Renaty Szafarz*, (red.) *J. Menkes*, Warszawa 2007
- J. Kranz*, Suwerenność w dobie przemian, [w:] Suwerenność i ponadnarodowość a integracja europejska, (red.) *J. Kranz*, Warszawa 2006
- E. Krzysztofiak*, System ochrony prawnej w Unii Europejskiej, [w:] Prawo Unii Europejskiej z uwzględnieniem Traktatu z Lizbony, (red.) *A. Kuś*, Lublin 2010
- A. Kustra*, Kolizje norm konstytucyjnych i wspólnotowych w ujęciu teoretycznoprawnym, Europejski Przegląd Sądowy 2007, Nr 5
- A. Kustra*, Wokół problemu multicentryczności systemu prawa, PiP 2006, z. 6
- A. Kustra*, Wykładnia prawa wspólnotowego a interpretacja międzynarodowego prawa traktatowego, Jurysta 2008, Nr 4
- B. Kuźniak*, *A. Capiak*, Traktat Amsterdamski. Komentarz. Tom I, Warszawa 2000
- B. Kuźniak*, Kazus z zakresu prawa międzynarodowego publicznego – ponowne przyjęcie członka pierwotnego w poczet członków ONZ, EP 1994, Nr 4
- B. Kuźniak*, *M. Marcinko*, Organizacje międzynarodowe, Warszawa 2008
- B. Kuźniak*, Nauczanie o stosowaniu prawa międzynarodowego publicznego w polskim systemie prawnym – aspekty praktyczne, [w:] Nauka prawa międzynarodowego u progu XXI wieku, (red.) *E. Dynia*, Rzeszów 2003
- B. Kuźniak*, Organizacje międzynarodowe, Warszawa 2012
- B. Kuźniak*, Powojenne Niemcy a ciągłość i identyczność państwa, PiP 1996, z. 11
- B. Kuźniak*, Rada Europy i Europejska Konwencja Praw Człowieka wobec Karty Praw Podstawowych, [w:] Rada Europy – 60 lat na rzecz jedności europejskiej, (red.) *I. Głuszyńska*, *K. Lankosz*, Bielsko-Biała 2008
- B. Kuźniak*, *M. Żywioł*, *K. Lankosz*, *Stanisław Edward Nahlik* (1911–1991). Profile presentation – written on November 5, 2007 (Professor Nahlik’s death anniversary), *Miscellanea Iuris Gentium* 2007–2008, No. X–XI
- R. Kwiecień*, Miejsce umów międzynarodowych w porządku prawnym państwa polskiego, Warszawa 2000
- R. Kwiecień*, Monizm i dualizm a miejsce prawa międzynarodowego w polskim porządku prawnym pod rządami Konstytucji z 1997 r., [w:] Prawo międzynarodowe. Księga pamiątkowa prof. *Renaty Szafarz*, (red.) *J. Menkes*, Warszawa 2007
- R. Kwiecień*, Prawo międzynarodowe a porządek prawny państwa (zagadnienia teoretyczne), *Studia prawnicze* 1997, Nr 3–4
- R. Kwiecień*, Suwerenność państwa. Rekonstrukcja i znaczenie idei w prawie międzynarodowym, Kraków 2004
- R. Kwiecień*, Teoria i filozofia prawa międzynarodowego, Warszawa 2011
- R. Kwiecień*, Transformacja umów międzynarodowych jako forma stanowienia prawa w państwie (z uwzględnieniem praktyki polskiej), PiP 1997, z. 4
- M. Lachs*, Rzecz o nauce prawa międzynarodowego, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1986

- W. Lang, Wokół multicytryczności systemu prawa. Polemika, PiP 2005, z. 7
- W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki, Teoria państwa i prawa, Warszawa 1986
- K. Lankosz, Dualizm i monizm we współczesnej praktyce międzynarodowej, [w:] Rozwój prawa międzynarodowego – jedność czy fragmentacja?, (red.) J. Kolasa, Wrocław 2007
- P. Lardy, La force obligatoire du droit international au droit interne, Paris 1966
- Leksykon prawa międzynarodowego publicznego, (red.) D. Pyć, A. Przyborowska-Klimczak, Warszawa 2012
- C.-O. Lenz, Pierwszeństwo prawa wspólnotowego przed prawem krajowym, bezpośrednie i pośrednie skutki stosowania prawa wspólnotowego oraz jego stosunek do krajowego prawa konstytucyjnego, [w:] Wzajemne relacje prawa międzynarodowego, wspólnotowego oraz prawa krajowego. Hierarchia norm oraz stosowanie prawa przez sądy, (red.) A. Jeneralczyk-Sobierajska, Łódź 1998
- E. Lis, Atrybucja odpowiedzialności prawnomiędzynarodowej państwa za akty sprzeczne z prawem międzynarodowym, [w:] Prawo międzynarodowe i wspólnotowe wobec wyzwań współczesnego świata, (red.) E. Dynia, Rzeszów 2009
- B. Liżewski, Prawo międzynarodowe w polskiej praktyce sądowej, Lublin 2005.
- R.R. Ludwikowski, Supreme Law or Basic Law? The Decline of the Concept of Constitutional Supremacy, *Cardozo Journal of International and Comparative Law* 2001, vol. 9/253
- A. Łazowski, A. Zawidzka-Łojek, Prawo międzynarodowe publiczne, Warszawa 2011
- L. Łukaszuk, Współczesne prawo międzynarodowe i jego relacja z prawem krajowym (wybrane zagadnienia), [w:] Prawo międzynarodowe – problemy i wyzwania. Księga pamiątkowa prof. Renaty Sonnenfeld-Tomporek, (red.) J. Menkes, Warszawa 2006.
- N. MacCormick, Beyond the Sovereign State, *Modern Law Review* 1993/56
- N. MacCormick, Liberalism, Nationalism and Postsovereign State, [w:] Constitutionalism in Transformation: European and Theoretical Perspective, (red.) R. Bellamy, D. Castiglione, Blackwell 1996
- N. MacCormick, Questioning Sovereignty: Law, State, and Practical Reason, Oxford 1999
- N. MacCormick, The Maastricht-Urteil: Sovereignty Now, *European Law Journal* 1995/3
- A. Makarewicz, Rządy prawa w stosunkach międzynarodowych, [w:] Prawo międzynarodowe. Księga pamiątkowa prof. Renaty Szafarz, (red.) J. Menkes, Warszawa 2007
- J. Makowski, O zawieraniu umów międzynarodowych, Warszawa 1937
- J. Makowski, Podręcznik prawa międzynarodowego, Warszawa 1948
- Mała encyklopedia prawa, (red.) Z. Rybicki, Warszawa 1980
- Manual on International Courts and Tribunals, (red.) Ph. Sands, R. Mackenzie, Y. Shany, London 1999

- M. Marcoff*, Les regles d'application indirecte en droit international, RGDIP 1976, Nr 2
- K. Marek*, Identity and Continuity of States in Public International Law, Geneve 1968
- M. Masternak-Kubiak*, Przestrzeganie prawa międzynarodowego w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Kraków 2003
- M. Masternak-Kubiak*, Zwyczaj i prawo zwyczajowe, [w:] Prawo międzynarodowe i wspólnotowe w wewnętrznym porządku prawnym, (red.) *M. Kruk*, Warszawa 1997
- A. Marszałek*, Wprowadzenie do teorii suwerenności i integracji europejskiej: przewodnik dla studentów i wykładowców, Łódź 2001
- G.F. Martens*, Precis du droit des gens moderne de l'Europe, Paris 1858 (wydanie poprawione)
- W. Matuszewski* – Uniwersytet Jagielloński, *P. Filipek*, *B. Kuźniak* – Uniwersytet Jagielloński, *K. Karski* – Uniwersytet Warszawski, *A. Jasińska*, *I. Skomerska-Muchowska* – Uniwersytet Łódzki, *J. Połatyńska* – Uniwersytet Łódzki, *B. Wierzbicki*, *M. Perkowski*, *M. Zdanowicz* – Uniwersytet w Białymstoku, *W. Konaszczuk* – Uniwersytet *Marii Curie-Skłodowskiej* w Lublinie, *M. Banach*, *R. Śliwa* – Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Rozwój nauki i dydaktyki prawa międzynarodowego w poszczególnych ośrodkach naukowych w Polsce, [w:] Z kart historii polskiej nauki prawa międzynarodowego, (red.) *A. Przyborowska-Klimczak*, Lublin 2002
- J. Menkes*, *A. Wasilkowski*, Organizacje międzynarodowe. Prawo instytucjonalne, Warszawa 2006
- A. Cz. Meteń*, Le droit des gens et le systčme du droit polonais, Fribourg 1945
- A. Michalska*, Prawa człowieka w systemie norm międzynarodowych, Warszawa-Poznań 1972
- C. Mik*, Europejskie prawo wspólnotowe. Zagadnienia teorii i praktyki, Warszawa 2000
- C. Mik*, Metodologia interpretacji traktatów z dziedziny ochrony praw człowieka, TRPCiP 1992
- C. Mik*, *W. Czaplński*, Traktat o Unii Europejskiej. Komentarz, Warszawa 2005
- L. Morawski*, Wstęp do prawoznawstwa, Toruń 2008
- J.J. Moser*, Grundsätze des jetzt üblichen europäischen Völkerrechts in Friedenszeiten, Hanau 1750
- S.E. Nahlik*, Kodeks prawa traktatów, Warszawa 1976
- S.E. Nahlik*, Prawo międzynarodowe i stosunki międzynarodowe. Zeszyt I, Kraków 1981
- S.E. Nahlik*, Umowy międzynarodowe Polski Ludowej. Materiały sesji naukowej Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, Warszawa 15-16.10.1964 r.
- S.E. Nahlik*, Wstęp do nauki prawa międzynarodowego, Warszawa 1967
- Z. Nęcki*, *L. Górniak*, *J. Rosiński*, Negocjacje w Unii Europejskiej, Kraków 2001
- M.A. Nowicki*, Wokół Konwencji Europejskiej, Krótki komentarz do Europejskiej konwencji Praw Człowieka, Kraków 2006

- D.P. O'Connell*, International Law vol. I, London 1970
- J. Oniszczyk*, Umowy międzynarodowe w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, PIP 1995, Nr 7
- T. Orłowski*, Protokół dyplomatyczny, Warszawa 2006
- E. Osmańczyk*, Encyklopedia ONZ i stosunków międzynarodowych, Warszawa 1986
- P. Papaligouras*, Théories de la société internationale, Zurich 1941
- K.J. Partsch*, International Law and Municipal Law, [w:] Encyclopedia of Public International Law, vol. II, (red.) *R. Bernhardt*, North-Holland 1995
- M. Perkowski*, Kształtowanie się podmiotowości prawa międzynarodowego, [w:] Prawo międzynarodowe. Księga pamiątkowa prof. *Renaty Szafarz*, (red.) *J. Menkes*, Warszawa 2007
- J. Piękos*, Prawo międzynarodowe publiczne, Kraków 2004
- E. Pietkiewicz*, Protokół dyplomatyczny, Warszawa 2000
- S. Piotrowski*, Konkordat zawarty ze Stolicą Apostolską w 1925 roku przestał obowiązywać jako wewnętrzna ustawa krajowa, PIP 1947, z. 12
- N. Półtorak*, Odpowiedzialność odszkodowawcza państwa w prawie Wspólnot Europejskich, Kraków 2002
- Prawo europejskie. Zarys wykładu, (red.) *R. Skubisz*, *E. Skrzydło-Tefelska*, *A. Wróbel*, Lublin 2003
- Prawo międzynarodowe. Materiały do studiów, (red.) *B. Wierzbicki*, Białystok 2008
- Prawo międzynarodowe publiczne, (red.) *B. Wierzbicki*, Białystok 1997
- Prawo międzynarodowe publiczne, wybór dokumentów, (oprac.) *A. Przyborowska-Klimczak*, Lublin 2008
- Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór orzecznictwa, (red.) *P. Daranowski*, *J. Połatyńska*, Warszawa 2011
- A. Preisner*, Prawo międzynarodowe w orzecznictwie sądów polskich, [w:] Prawo międzynarodowe i wspólnotowe w wewnętrznym porządku prawnym, (red.) *M. Kruk*, Warszawa 1997
- A. Przyborowska-Klimczak*, Polskie podręczniki prawa międzynarodowego wydane w XX wieku, [w:] Z kart historii polskiej nauki prawa międzynarodowego, (red.) *A. Przyborowska-Klimczak*, Lublin 2002
- A. Przyborowska-Klimczak*, *W. Staszewski*, Prawo dyplomatyczne i konsularne. Wybór dokumentów, Lublin 2003
- S. Pufendorf*, De iurenaturae et gentiumlibriocto (1672)/*S. Pufendorf*, De iurenaturae et gentiumlibriocto, Oxford 1934
- S. Pufendorf*, Elementoru miuris prudentia euniversalis libri duo (1660)/*S. Pufendorf*, Elementorum iuris prudentia euniversalis libri duo, Oxford 1931
- K. Reid*, A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights, London 2001
- Relacje między prawem konstytucyjnym a prawem unijnym w orzecznictwie sądów konstytucyjnych państw Unii Europejskiej, (red.) *K. Zaradkiewicz*, Warszawa 2011

- J. Ruzskowski, E. Górnicz, M. Żurek*, Leksykon integracji europejskiej, Warszawa 2004
- R. Sarkowicz, J. Stelmach*, Teoria prawa, Kraków 2001
- S. Sawicki*, Prawo konsularne. Studium prawnomiędzynarodowe, Warszawa 2003
- G. Scelle*, Précis de droit des gens, Paris 1932
- T. Scheisfurth*, Völkerrecht, Tübingen 2006
- I. Seidl-Hohenveldern, T. Stein*, Völkerrecht, Köln–Berlin–Bonn–München 2000
- N.M. Shaw*, International Law, Cambridge 1997/*N.M. Shaw* (wstęp *S. Sawicki*, tłum.: *J.J. Gojło, A. Kułach, A. Misztal, P. Nowak*), Prawo międzynarodowe, Warszawa 2006
- T. Sieniow*, Geniza i rozwój procesów integracyjnych w Europie po II wojnie światowej, [w:] Prawo Unii Europejskiej z uwzględnieniem Traktatu z Lizbony, (red.) *A. Kuś*, Lublin 2010
- B. Simma*, Universality of International Law from the Perspective of a Practitioner, EJIL 2009, vol. 20
- K. Skotnicki*, Konstytucja Republiki Słowacji, Warszawa 2003
- K. Skubiszewski*, Prawo międzynarodowe w porządku prawnym państwa, [w:] Prawo międzynarodowe a prawo wewnętrzne w świetle doświadczeń państw socjalistycznych, (red.) *A. Wasilkowski*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1980
- K. Skubiszewski*, Stosowanie i przestrzeganie prawa międzynarodowego w państwie, PiP 1984, z. 9
- K. Skubiszewski*, Wzajemny stosunek i związki pomiędzy prawem międzynarodowym i prawem krajowym, RPEiS 1986, Nr 1
- M. Sorenson*, Principes de droit international, RdC 1960/III, t. 101
- J. Sozański*, Prawo traktatów, zarys współczesny, Warszawa–Poznań 2008
- J. Sozański*, Status prawny konferencji międzyrządowych na tle pozostałych podmiotów międzynarodowych. Pytania badawcze i wprowadzenie do problemu, Ius Novum 2010, Nr 3
- J. Sozański*, Znaczenie istotniejszych atrybutów podmiotowych dla ustalenia podmiotowości międzynarodowoprawnej, Rocznik Nauk Prawnych KUL 2008, Nr 1
- O. Spiermann*, The Other Side of the Story: An Unpopular Essay on the Making of the European Community Legal Order, EJIL 1999, vol. 10
- T. Srogosz*, Państwo w prawie międzynarodowym – konieczność modyfikacji pojęcia, Przegląd Prawa Publicznego 2008, Nr 9
- J.G. Starke*, Introduction to International Law, London 1977
- J. Staszków*, Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, Konwencja Wiedeńska o Prawie Traktatów, z aneksem i przypisami, Kraków 2003
- J. Staszków*, Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów, Kraków 1998
- J. Staszków*, Ratyfikacja umów międzynarodowych, Państwo i Społeczeństwo, Kraków 2002, Nr 2

- J. Stelmach, R. Sarkowicz*, Filozofia prawa XIX i XX wieku, Kraków 1999
- W. Stępniaak*, Sukcesja państw dotycząca archiwaliów, Warszawa-Łódź 1989
- Stosowanie prawa międzynarodowego i wspólnotowego w wewnętrznym porządku prawnym Francji i Polski. Kolokwium polsko-francuskie, (sprawozdanie) *E. Morawska*, Warszawa 21–22.10.2005 r., Kwartalnik prawa publicznego 2006, Nr 1
- Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy, (red.) *A. Wróbel*, Kraków 2005
- R. Streinz*, Europarecht, Heidelberg 2012
- Studia z teorii prawa, (red.) *S. Ehrlich*, Warszawa 1965
- J. Sutor*, Prawo dyplomatyczne i konsularne, Warszawa 1993
- M. Sykulska*, Prawo międzynarodowe publiczne, Sopot 1997
- R. Szafarz*, Międzynarodowy porządek prawny i jego odbicie w polskim prawie konstytucyjnym, [w:] Prawo międzynarodowe i wspólnotowe w wewnętrznym porządku prawnym, (red.) *M. Kruk*, Warszawa 1997
- R. Szafarz*, Skuteczność norm prawa międzynarodowego w prawie wewnętrznym w świetle nowej Konstytucji, PiP 1998, z. 1
- R. Szafarz*, Sukcesja państw w odniesieniu do traktatów we współczesnym prawie międzynarodowym, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1982
- Traktat o Unii Europejskiej. Komentarz, (red.) *K. Lankosz*, Warszawa 2003
- H. Triepel*, Völkerrecht und Landesrecht, Leipzig 1899
- P. Tuleja*, [w:] Prawo konstytucyjne RP, (red.) *P. Sarnecki*, Warszawa 2008
- J. Tyranowski*, Sukcesja państw a traktaty w sprawie granic, Poznań 1979
- J. Tyranowski*, Sukcesja rządów a identyczność państw (Zagadnienia teoretyczne), PiP 1980, z. 4
- J. Tyranowski*, Suwerenna równość, samostanowienie i interwencja w prawie międzynarodowym, [w:] Pokój i sprawiedliwość przez prawo międzynarodowe. Zbiór studiów z okazji sześćdziesiątej rocznicy urodzin prof. *Janusza Gilasa*, (red.) *C. Mik*, Toruń 1997
- Ustawa zasadnicza Republiki Federalnej Niemiec. Wydanie tekstowe w wersji niemieckiej i polskiej, (red.) *L. Janicki*, Poznań 1989
- E. de Vattel*, Prawo narodów, czyli zasady prawa naturalnego zastosowane do postępowania i spraw narodów i monarchów (tłum. i wstęp *B. Winiarski*), t. I, Warszawa 1958
- Ch. Vedder*, Pozycja i skuteczność prawa międzynarodowego w odniesieniu do krajowego systemu prawnego (modele monistyczne i dualistyczne) cz. II, [w:] Wzajemne relacje prawa międzynarodowego, wspólnotowego oraz prawa krajowego. Hierarchia norm oraz stosowanie prawa przez sądy, (red.) *A. Jeneralczyk-Sobierajska*, Łódź 1998
- Ch. Vedder*, Prawo wspólnotowe a prawnomiędzynarodowe zobowiązania państw członkowskich (art. 234 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską), [w:] Wzajemne relacje prawa międzynarodowego, wspólnotowego oraz prawa krajowego. Hierarchia norm oraz stosowanie prawa przez sądy, (red.) *A. Jeneralczyk-Sobierajska*, Łódź 1998
- Ch. Vedder*, Wprowadzenie: nadrzędność prawa międzynarodowego i jego bezpośrednie stosowanie, [w:] Wzajemne relacje prawa międzynarodowego,